

ÁTLÓK (7.)

JUHÁSZ ERZSÉBET

Mintha nekem kopogtatnának azon a legvégső ajtón, holott én kopogok ezzel a végzetes fa-ballábammal – amióta már! – balsorsom ajtaján – gondolhatta Nagy Sándor egy késő őszi hajnalon, amikor iszonyú szomjúságtól gyötörve kibicegett vizet inni a konyhába. Mintha jönne értem az a végső, mintha ténylegesen jöhetne, holott én bicegek minden otromba sán-taságot meghazudtoló biztonsággal – egyre kikezdhettelebb biztonsággal – felé.

Hallani, ahogy kopognak a lázas garaton lezúduló kortyok a gyomor fájdalmas falán. Mintha erőteljes sodorintással hirtelen fejtetőre állították volna, nem is a szívében, de a fejében zuhogni, zúgni dörömbölni kezd a vér, és szétroppantva agyának elgyötört érrendszerét, már árad is kifelé, ellepi a nyirkos hajnali konyha kockaköveit, végignyálja a szűkös alagsori folyosó jéghideg kövezetét. Mintha ezekkel a metszően szabályos kockakövekkel kopogtatnának. Valahol veszettül ugat egy kutya, s valahol, másutt hörgöve és öklendezve csahol vissza egy másik. Úgy tűnik, ez is kopogtatás. Aztán egy pillanatban valósággal belehasít a mindent átható csend. Hiszen itt éjszaka van, mélységes és feneketlen, nálam viszont már hajnalodik. Legalább is dereng. Hogyhogy nálam? – hőköl vissza egész valója egyszeriben. A náluk, az mind, mind a többiek, akik egytülen-egyig alusznak. Alszik a ház, alszik az egész kisváros. Ezen túl pedig, ha van is, aki valahol ébren van, akár a világon sem volna, egyre megy. Neki itt, e világvégi szegleten kell egyedül ébren lennie. Mint akit kísértésnek hoztak ide, erre a világra. Kísértétként kísérteni önmagát még most is, ezen az álmatlan s oly nehezen hajnalodó éjszakán. Jó ég, mint akinek az is rég emlék már, megmegcsukló, töredező, ami még leend, s ő két emléktartomány között örökös megtörténhetetlenül. Két árny között imbolygó árnyéktalan.

Arra ébred, hogy irtózatosszomjúság gyöttri. Föl kellene kelni, s kimen-ni a konyhába vizet inni. Mintha egy örökkévalóság óta gyötörnő a szomjú-

ság. S mégis, mintha épp az imént járt volna kint a konyhában. Mint egy hatalmas és otromba óramutató, ő is ugyanazon köröket szelné örökösen? Vagy csak elakadt, mint karcos gramofonlemezen a tű. Milyen nap is van ma? Ma? Inkább hogy mi történt ezelőtt, ami után ennek a mostaninak kellett kezdődnie. Tegnap akkor volt, amikor ő hosszas gyötrődések után feltápáskodott végre ágyából, s minthogy a kancsó, ki tudja, mióta, üresen tátong, fel kellett kinkeservesen kapcsolnia falábat, hogy kisántikálhasson a konyhába vizet inni, mert az irtózatosszomjúságtól már egészen elepedt. De mintha ez mégsem tegnap történt volna, hanem álmában az imént. Most már rémlik. Álmában kopogtattak. Egyre erélyesebben és könnyörtelenebbül. Senki sem hallja motyogását: talán odaát tessék, itt senki. Senki sehol soha.

Mintha nekem kopogtatnának azon a legvégső ajtón, holott én kopogok ezzel a végzetes fa-ballábammal – mióta már! – balsorsom ajtaján. Mintha jönne értem az a végső, mintha ténylegesen jöhetne, holott én bicegek, minden otromba sántaságot meghazudtoló biztonsággal – egyre kikezdetlenebb biztonsággal – felé.

Van itt valaki? Senki. Senki sehol soha. Hát igazán nem akar válaszolni – hűl el ott az álma kellős közepén. Énekes Krisztina, te valódi néven soha meg nem nevezhető, képes lennél végérvényesen elzárkózni előlem? Neked kopogtatok közel és távol. Nem tudom, melyik ajtón kell hozzád bekopognom, mert úgy érzem, minden ajtó feléd nyílik, s ezért kell csupa gyöngédséggel, könnyedén, alig hallhatóan, arcomon a rajongó alázat tündökletes egyszerűségével bekopogtatnom, minden elem kerülő ajtón. Képzeletem tartománya telisded-teli feléd nyíló ajtókkal, egyetlenem. Hallom mögülnök közelgő lépteidet. Könnyedek és puhák, egyedül az én fülem képes kihallani az ajtók mögötti végtelen térségek értelmezhetetlen zajai közül. Esztelen bizonyossággal hallani e lehetetlen könnyű lépteket, mint a jóremény utolsó hallucinációit. Képzelegj még, te kóbor lélek, serkenj fel rozzant agy, képzelj, hogy közeledik feléd csupa sugárzásban, képzelődj, hogy valamelyik ajtó mögött ott áll, valamelyik kilincsen már ott a keze, hogy karnyújtásnyi közeleden lélegzik a maga érinthetetlen, de tökéletes jelenvalóságában. Lélegzetvételei halk, puha kopogtatások. Hallom szívem heves kopogtatását a torkomban, s halántékom dübörgő ereiben. Várlak, jövök már. Hallom lépteidet, e halk kis koppanásokat. Kopogtatok már, hallod a szívverésemet? Lázás hideglelésben vacog egész valóm. Magamhoz öleljelek már, remegőn beléd hatolva átforrósodjon számkivetettségben elgémberedett valóm, valód. Ó, serkenj fel, mindenem, képzelődj még, mielőtt végképp elomolnál.

Kopogtatnak. Egyre erélyesebben és könnyörtelenebbül. Sűrű sortűz,

egyre közelebből. Az imént még mintha a túlpartól jött volna, most meg egészen közletről. Mintha a fülem mellett suhannának el a golyók. Esztelen rohanásban. Irtózatosszerű félelem kap szárnyra. Botladozva is a levegőben, versenyt száguldozva a füttyülő golyózáporral. Mintha kiesett volna az agyam, egész testem összegubancolódtott idegvégződéses abba-hagyhatatlan rángása. Kopogtatnak, egyre erélyesebben és könnyörtelenebbül – bal lábamban, sípcsontomon – a golyók.

Azt sántítom, hogy lépkedek. Ezek nem az én lépéseim, ez nem az én életem.

Kopogtatnak, egyre erélyesebben és követelőzőbben. Van itt valaki? Senki. Senki sehohol soha. Csak a konyha edényei sírnak a nyirkos éjszakában. Még szegény jó nénék is alusznak most. Feledve végre az én szerencsétlen életem, amelyhez annyi sok hívságos remény fűződött egykoron. És mint egyetlen gyermeke rég halott szülőknek, akik oly réges-rég meghaltak, hogy az sem volt igaz tán, hogy valaha a világra hozták. Mintha e két, már-már kibírhatatlanul jóságos néne talált volna ki engem. Csak közbejött a sántaság, mely feleúton önálló életet kezdett élni bennem. S odalett a drága nénék fennén szárnyaló képzeletének szárnya. Egy nagyot koppanó golyó lőtte szét Piavénál. Vagy mégsem így? Csenevész, semmitmondó életem épp a bekövetkezett csonkaság révén öltött egyéni alakot? Hisz én e falábon nem illanhatok el nyomtalanul, zajtalanul. Én csörömpölve járok-kelek. Falábam kopogtatásai földön, fűvön, csempe köveken és puha szőnyegeken – ez teremtette volna meg lassacskán azt a megismételhetetlen dallamot, ami én vagyok? Dallam? – aligha. Csak kopogások, kopogtatások. Van itt valaki?

Azt sántítom – mióta már! –, hogy lépkedek. Ezek nem az én lépéseim, ez nem az én életem. Te kóbor Góbor, vagy mi vagy. Vági fát szegény jó nénémnek. Fűtsd föl jéghideg vermeinket. Megérdemlik. Félre-nézéseikkel szeretnek engem és védenek. Védnek attól, hogy emlékezem rá másnap, hány pohárral döntöttem irtatlan bendőmbe a jófajta szeszből. Olyan vagyok, mint egy megmozdult kép, mint hosszú némaság után a meghangosodott film. Járok-kelek. Aztán nekieredek. *Futok, mintha szárnyaim nőttek volna.* Mind messzebbre már mögöttem az emlékezet, hogy nincs is hová mennem-lennem.

Elgémberedve ülök az ebédlő asztalánál, zöld lámpaernyő alatt. Akárha mindkét lábamat fából faragták volna, ha fölkelek, végigcsúsznék a földön. Befelé indultam el valójában, de sikerül egyre mélyebbre temetnem mindazt, amit itt belül lelek. Mint aki egyszerre akar oda- és elfelé haladni. Sötétség és sajtás itt minden. Kopognak a garaton lezúduló kortyok a gyomor elgyötört falán. Kopogtatok, egyre erélyesebben, egyre türelmetlenebbül. Van itt valaki? Rég kihalt sikátorok, emberüres táj. Ragacsos csúszómá-

szők, nyirkos hullók a tétova léptek alatt. Micsoda kihamvadt vidék, micsoda irdatlan lepusztultság mindenütt. Ezek nem az én lépéseim, ez nem az én életem. Góbor, te kóbor lélek, vagy mi vagy. Fútsd föl ezeket a jéghideg vermeket. Hidegtelesem van, veritéktől gyöngyös a homlokom és minden tagom. Mindenütt gödrök. Csapda csapdát ér, hol hagytam el a falábam. Itt a végső ideje, hogy magamra csatoljam végre. Még meg is kell borotválkoynom, mindjárt itt a fél nyolc, s kezdődik a vetítés odaát, a moziban. A moziban. Ne most. Csak most az egyszer ne szakadjon el. Hallom őt közeledni. Hajvert Mihály közszereplését egy kicsit gyorsabban kérem. Na lám, most épp olyan az egész, mint egy igazi burleszk. Hajvert esik-kel és hajlong, jobbra, balra, előre, sőt hátra. És úgy tesz, mintha tenne valamit. Úgy tesz, mintha lenne valaki, és beszélne. Szenzációs ez a pantomim. De mit keresek én egyszeriben ezen a vásznon, hogy keveredtem bele ebbe a kísértetiesen valószínűtlen játékba. Nem bírom látni ezt a kínkeservesen bicegő alakot. Úgy tesz, mintha lépkedne, úgy tesz, mintha tartana valamire. Váratlanul hanyatt vágódik. Csődület. Körös-körül csupa krikzkraksz. Kopogtatnak, egyre hangosabban, fenyegetőbben. Van itt valaki?

Elmondhatatlan honvágy gyötör. Szeretnék bent ülni illatos és meleg moziban. Savanyú cukorkát szopogatni. Meg-megtapogatni az ülés ismerős plüssét, végigsimítani a karfa jól ismert domborulatait. Mint amikor kikapcsolják a vetítőt, úgy illan el egyszeriben minden, a mozi, a pénztár előtt tolongók hosszú sora, Góbor a perceskosárral, a kockaköves konyha nyirkos edényei, fodros kötényben a nénék a vacsoraasztal mellől. Csak én maradok. Szeretnék a fal felé fordulni, de fal sincs sehol már. Az vagyok, az a bogár, mely a tulajdon háta teknőjében evickél, oly kilátástalanul, mintha sirmélynyi gödörbe esett volna. Ne jöjjön több tél már. Ne vonja újra hamis, önáltató fehérbe, ami ily fölszámolhatatlanul másfolyen. Nem itt akarok megpihenni már. Kopogtasson egyre erélyesebben és fenyegetőbben az emlékezet. Emlékezzem hát végre valahára önmagamra már. Amikor azt sántítom, hogy lépkedek. Amikor ezek az én lépéseim, ez az én életem.

Arra ébred, hogy irtózatosszomszóság gyöttri. Föl kellene kelleni s kimeneni a konyhába vizet inni. Mintha egy örökkévalóság óta gyötörné ez a szomszóság. S mégis, mintha épp az imént járt volna a konyhában. Mint egy hatalmas és otromba óramutató, ő is ugyanazon köröket szelné örökösen? Vagy csak elakadt, mint karcos gramofonlemezen a tű. Milyen nap is van ma? Ma? Inkább hogy mi történt ezelőtt, ami után ennek a mostaninak kellett kezdődnie. Tegnap akkor volt, amikor ő hosszas gyötörések után föltápázkodott végre ágyából, s minthogy a kancsó, ki tudja, mióta, üresen tátong, fel kellett kínkeservesen kapcsolnia falábat, hogy kisántikálhasson a konyhába vizet inni, mert az irtózatosszomszóságtól már egészen elepedt.

Kopogtatnak, halkan, óvatosan. Senki. Senki sehohol soha. Hallja saját ordítását. A szegény jó nénékre ordít, hogy szedjék a sátorfájukat, tűnjenek el a házból, látni sem bírja őket. Elege van halk, óvatos kis neszezéseikből, amelyekkel azt a végérvényes csöndet akarják elfedni, amely már réges-rég megülte az egész világot. Hisz mióta ordítja már: Van itt valaki? Senki. Senki sehohol soha. Ő farkasszemet akar nézni e csönddel. A nénék ötlete volt ez a tébolyult mozi is. Mintha nem is a filmet a vászonra, hanem őt vetítenék a nézőterre, a kisváros ismerős utcáira, az ebédlőasztal mellé, síró edények közé a konyhába, nyirkos alagsori folyosókra, üres kancsó mellé a besüppedt ágyba, bele álmatlan, nehezen hajnalodó szomjas éjszakákba. Bele könnyű, valóságos lebegésekbe, amikor ólomsúlyú falába egyszerűen lázalom emléke csupán. Amikor érzi Énekes Krisztina mondhatatlanul vonzó lényét. Túláradó örömeiben és fullasztó, észveszejtő szorongásokban áramlik egész valójá, elrebben netán ez az egész. Egy éjjelilámpa tompa fényének megvilágításában látható tükör felszínén: mennyezetről alácsüngő, gömb alakú lámpa visszatükröződése. A gömb alakú lámpa nem világít, s mégis csupa ébredő, hamvas kora reggeli fényben, a tükör felületének éji fellegekre emlékeztető bársonyán tükröződve, vele elválaszthatatlan bensőségességben. Tökéletes csendélet. Senki sehohol soha – mégis visszavonhatatlanul jelen.

Csak feküdni sötétben. Meglapulni, mint fák tövén a moha. Nem mocanni. Egyetlen mozdulat is elég szétrebbenteni a vacsoraasztalnál csipegető nénéket. Szilánkokra hullatni tükröket, poharakat. Széke sem lesz többé, a cserépkályhában sem lobog a jószagú rózse. Mozdulatlansággal őrizni e rendet, melyet nagynénjei teremtettek e házban. Csak feküdni sötétben. Van itt valaki? Senki. Senki sehohol soha.

Mint aki kintről nézi sóvárogva, hogy azok ott bent hárman milyen békességben vacsoráznak. Egy sajtó tejüvegén átszűrődő tompa fény. Oly otthonosan, melegen árad ez a fény, hogy érzi, neki semmiképp sem adatik meg, hogy belül kerüljön az ajtón. A bensőségességet ő mindig is csak kívülről, sóvárogva. Ha ő oda belép, immár senki sehohol egyszerűen, s a fény egy másik ajtó tejüvegén át szüremelene ki valahonnan messziről.

Föl kellene kelni, s kimenni a konyhába vizet inni. Mintha már egy örökévalóság óta gyötörné a szomjúság. S mégis, mintha csak az imént járt volna kint a konyhában vizet inni. Mint egy hatalmas és otromba óramutató, ő is ugyanazon köröket szelné örökösen? Vagy csak elakadt, mint karcos gramofonlemezen a tű. Milyen nap is van ma? Ma? Inkább hogy mi történt ezelőtt, ami után ennek a mostaninak kellett kezdődnie. Tegnap akkor volt, amikor ő hosszas gyötrodések után feltápáskodott végre ágyából, s mint-hogy a kancsó, ki tudja, mióta, üresen tátong, fel kellett kínkeservesen kapcsolnia falábat, hogy kisántikálhasson a konyhába vizet inni, mert az irtó-

zatos szomjúságtól már egészen elepedt. De mintha mégsem tegnap történt volna, hanem álmában az imént. Mintha nem is a filmet a vászonra, hanem őt vetítenék a nézőterre, a kisváros ismerős utcáira, az ebédlőasztal mellé, síró edények közé a konyhába, nyirkos alagsori folyosókra, üres kancsó mellé a besüppedt ágyba, egyetlen álmatlan és feneketlen éjszakába. Kopogtatnak, egyre erősebben, egyre követelődzőbben. Kapcsoljanak már ki, illanjak el a sötét semmibe. S akkor végre üresen surrog a vetítőgép. És végre vége e kettős filmnek. Vége a mozgóképek és mozgó életek kettős illúziójának és illuminációjának.

Mintha nekem kopogtatnának azon a legvégső ajtón, holott én kopogok ezzel a végzetes fa-ballábammal – mióta már! – balsorsom ajtaján – gondolhatta Nagy Sándor egy késő őszi hajnalon, amikor iszonyú szomjúságtól gyötörve kibicegett vizet inni a konyhába.

